

ALS HET WATER KOMT...

Stel je voor, je wordt wakker door een hevige storm. Je kijkt uit het slaapkamerraam en ziet heel veel water dat steeds verder stijgt. Eigenlijk niet voor te stellen hè?! Maar het overkwam tienduizenden mensen op 1 februari 1953, toen tientallen dijken doorbraken en het water binnenstroomde. Wist je dat zo'n ramp nog steeds kan gebeuren en er over de hele wereld nog altijd overstromingen plaatsvinden? Daarom zullen wij altijd moeten blijven strijden tegen het water.

JEUGD WATERSNOOD MUSEUM

WATERINGENIEUR

IN 'ALS HET WATER KOMT' VIND JE VRAGEN DIE JE TIJDENS DE ROUTE IN HET MUSEUM KUNT MAKEN. ER ZIJN OOK EXTRA OPDRACHTEN DIE THUIS OF OP SCHOOL GEMAAKT KUNNEN WORDEN.

CAISSON 1: DE FEITEN

Welkom in caisson 1. In dit caisson leer je meer over de feiten van de Watersnoodramp.

1

WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE OORZAKEN VAN DE WATERSNOODRAMP?

- A HARDE NOORDNOORDWESTEN WIND, STUWING VAN HET HOOGWATER, TE WEINIG DIJKEN.
- B HARDE ZUIDWESTEN WIND, AFSLUITING VAN HET KANAAL, SLECHT ONDERHOUD VAN DE DIJKEN.
- ☒ C HARDE NOORDNOORDWESTEN WIND, HET HOGEDRUKGEBIED VANAF SCHOTLAND, SLECHT ONDERHOUD VAN DE DIJKEN.

DEZE ROUTE IS VAN:

..... vul hier jouw naam.....
..... en jouw klas in.

2

GA NAAR DE MAQUETTE VAN DE DIJKDOORBRAKEN. WAAR EN WANNEER WAS DE EERSTE DIJKDOORBRAAK? EN WAAR EN WANNEER DE LAATSTE? HOEVEEL TIJD ZAT DAAR TUSSEN?

ONDERSTAANDE OBJECTEN HEBBEN EEN BELANGRIJKE ROL GESPEELD TIJDENS DE RAMP. KUN JIJ DE JUISTE INFORMATIE TOEVOEGEN?

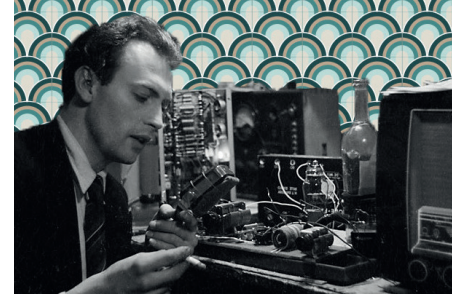
NAAM: ... Boot of vlet

OMSCHRIJVING: ... In de nacht van 1953 redde ik veel mensen van het dak, ik vervoerde ze naar een veiliger plek.

NAAM: ... Vloedplanken

OMSCHRIJVING: ... Ik zorgde ervoor dat het hoge water niet in de straten liep.

NAAM: ... Noodzender

OMSCHRIJVING: ... Via mij kon het eerste contact met het vasteland worden gelegd vanaf Schouwen-Duiveland.

CAISSON 2: DE EMOTIES

Wat moet het een emoties hebben losgemaakt bij de mensen die de ramp hebben meegemaakt. Het is belangrijk dat zulke heftige gebeurtenissen worden herdacht. Dat er een plek is die troost kan bieden voor het verdriet. En zodat we de slachtoffers en de gebeurtenis niet vergeten.

In het museum zijn veel verhalen opgeschreven van mensen die de ramp hebben meegemaakt. Zo ook van Marinus de Reus. Hij vertelde: "Toen kwam het water ook in huis. Moeder en Riet lagen nog in bed, die hebben zich ook aangekleed en we zijn met z'n vieren naar boven gegaan, je wist immers niet tot hoe hoog het water zou komen, daar wist je totaal niks van. Pa zei nog: 'Misschien is 't wel net zo als toen de Duitsers 't erin hebben gelaten.'"

KIJK GOED NAAR DE TIJDLIJN. WELKE GEBEURTENIS IN DE GESCHIEDENIS BEDOELDE DE VADER VAN MARINUS MET DE OPMERKING: "MISSCHIEF IS 'T WEL NET ZO ALS TOEN DE DUITSERS 'T ERIN HEBBEN GELATEN"?

De inondatie van Schouwen-Duiveland in 1944, tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Links zie je de ingang van het project '1835+1'. Binnen is het donker en stil. In het golvende zand zie je ca. 150 slachtoffers met naam en woonplaats voorbij komen.

WELK GEVOEL OF WELKE GEDACHTEN KOMT ER BIJ JE OP ALS JE HIER STAAT?

☐

VERDRIET

☐

GEMIS VAN DIERBAREN

☐

INDRUKWEKKEND

☐

ANDERS, NAMELIJK: Dit is jouw mening. Het antwoord kan niet fout zijn.

KUN JE UITLEGGEN WAAROM?

Dit is jouw mening. Het antwoord kan niet fout zijn.

Denk hier wel goed over na waarom dit zo is voor jou.

DIT MONUMENT HEET '1835+1'. WAAROM NIET 1836?

6

In de rampnacht werd er een baby geboren, die de zelfde nacht nog verdronk en nooit werd terug gevonden. Pas in 2002 werd dit verhaal ontdekt en vandaar de +1.

Nieuwsbericht uit 1953: "De toevoer van goederen was zo groot, dat het Rode Kruis na twee dagen een bericht moest uitgeven waarin werd verzocht de aanvoer van kleding en huisraad stop te zetten, want het was te veel. Het stroomde binnen van arm en rijk en zelfs in grote hoeveelheden vanuit het buitenland."

7

VOOR HOVEEL MENSEN WAS ER KLEDING BESCHIKBAAR? ...8 miljoen

WELKE LANDEN SCHONKEN KLEDING? KLEUR DE BOLLETJES IN DE KAART.

LEES GOED DE INFORMATIE OVER DE CAISSONS. WELKE BEWERINGEN ZIJN JUIST? (MEERDERE ANTWOORDEN ZIJN MOGELIJK)

8

- ☒ CAISSONS ZIJN OORSPRONKELIJK BEDOELD ALS GOLFBREKERS.
- ☒ CAISSONS ZIJN TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG ONTWERPEN ALS ONDERDEEL VAN DE INVASIEPLANNEN VAN DE GEALLIEERDEN.
- ☐ DE CAISSONS WAARIN HET WATERSNOODMUSEUM IS GEVESTIGD ZIJN IN HET BEGIN VAN DE 20STE EEUW IN NEDERLAND ONTWERPEN.

WAAROM WERDEN DE GROTE PHOENIX AX CAISSONS JUIST OP DEZE PLEK IN OUWERKERK GEPLAATST?

9

- A DOOR GEBRUIK TE MAKEN VAN GROTE CAISSONS KOSTTE HET MINDER WERK OM HET STROOMGAT TE DICHTEN.
- ☒ B IN HET GROTE STROOMGAT STOND EEN TE STERKE STROMING OM MET KLEINE CAISSONS TE DICHTEN.
- C ALLE KLEINERE CAISSONS WAREN OP ANDERE PLEKKEN INGEZET.

CAISSON 3: DE WEDEROPBOUW

Wat een verwoestende kracht heeft het water in 1953 gehad. De getroffen gebieden moesten weer worden opgebouwd. Over deze wederopbouw vind je meer informatie in caisson 3.

10

Vanuit verschillende landen werden houten woningen als bouw pakket naar het rampgebied gestuurd. Zo konden mensen die geen huis meer hadden snel aan een nieuwe woning worden geholpen. Deze woningen worden ‘geschenkwoningen’ genoemd. Ga naar binnen bij de geschenkwoning in het museum.

KUN JIJ DE AANTALLEN VERBINDEN MET HET JUISTE LAND IN HET KAARTJE VAN EUROPA?

11

De geschenkwoningen waren anders dan de Nederlandse huizen in die tijd. Ze waren uitgerust met moderne voorzieningen.

WAT WAREN DIE VOORZIENINGEN? LEES VOOR DEZE VRAAG DE TEKSTBORDEN EN INFOLABELS.

- A CENTRALE VERWARMING, DUBBELE RAMEN, AANSLUITING OP GAS EN ELEKTRA.
- B CENTRALE VERWARMING, DOUCHE, AANSLUITING OP GAS EN ELEKTRA.
- ☒ C CENTRALE VERWARMING, DOUCHE, DUBBELE RAMEN.

12

GA HET MUSEUM WEER IN. WELKE OMSCHRIJVING PAST BIJ WELKE MACHINE?

IN DEZE CAISSON WORDT OMSCHREVEN HOE EEN DIJK WORDT OPGEBOUWD. NOEM TWEE MATERIALEN WAARMEE EEN DIJK WORDT OPGEBOUWD EN SCHETS HOE DEZE ERUIT ZIEN.

13

MATERIAAL: Basalt.....

MATERIAAL: .Vilvoordse steen.....

STEL, JE ZOU MOETEN VLUCHTEN NAAR ZOLDER VOOR HET WATER. WELKE VIJF OBJECTEN KUN JE HET BESTE MEENEMEN?

14

- A MOBIEL, ETEN, TOUW, RUBBERBOOT, WC PAPIER.
- B ETEN, WAXINELICHTJES, LUCIFERS (WATERDICHT VERPAKT), TRUI, TOUW.
- ☒ C ETEN, DRINKWATER, DEKEN, FLUIT, RADIO OP BATTERIJ.

De wederopbouw van de getroffen gebieden in 1953 heeft jarenlang geduurd. Dijken werden hersteld, zoute landbouwgronden werden ontzilt en nieuwe huizen werden gebouwd. Bovendien moest de uitvoering van het Deltaplan zorgen voor veiligheid en een betere waterbeheersing.

15

GA DE TRAP OP EN BEKIJK DE KAART. WELKE DELTAWERKEN ZORGEN ER ONDER ANDERE VOOR DAT MENSEN IN BERGEN OP ZOOM DROGE VOETEN HOUDEN?

- A VEERSE GATDAM, VOLKERAKDAM, OESTERDAM.
- B VEERSE GATDAM, OOSTERSCHELDEKERING, OESTERDAM.
- ☒ C OOSTERSCHELDEKERING, VOLKERAKDAM, OESTERDAM.

OP DIT BORDJE IS DE WAPENSPREUK VAN ZEELAND TE LEZEN; LUCTOR ET EMERGO. HET BETEKENT "IK WORSTEL EN KOM BOVEN". HOEWEL DE SPREUK AL VOOR DE RAMP ONTSTAAN IS, WORDT HIJ NU VAAK GEKOPPELD AAN DE STRIJD TEGEN HET WATER IN 1953. LEG UIT WAAROM.

"Ik worstel" wordt vaak gekoppeld aan de rampnacht en de vreselijke gevolgen hiervan. "Kom boven" wordt gekoppeld aan de wederopbouw.....

CAISSON 4: HET WATER BLIJFT KOMEN

In het vierde en laatste caisson kom je erachter dat het niet vanzelfsprekend is dat we overal droge voeten hebben... Dag en nacht wordt er in Nederland en in de rest van de wereld hard gewerkt om het water tegen te houden.

Bekijk de indrukwekkende film op een scherm van wel 18 meter (!) lang. Maak je eigen polders en dijken en speel verschillende games. Want, het water blijft komen!

IN DIT BEELDVERHAAL VOLGEN WE HET GESPREK VAN LIZ EN BO IN CAISSON 4.
 WEET JIJ WELK GESPREK ZE BIJ WELKE FOTO VOEREN? ZET DE JUISTE LETTER BIJ DE FOTO.

- A LIZ: "EN KIJK, DAAR ZIJN MENSEN VAN RIJKSWATERSTAAT, HET KNMI EN ANDERE ORGANISATIES AAN HET WERK. IK WIST NIET DAT ER IN NEDERLAND ELKE DAG DUIZENDEN MENSEN AAN HET WERK ZIJN, ZODAT WIJ DROGE VOETEN HEBBEN."
- B LIZ: "DAT WIST IK NIET VAN JE OPA... HET IS BELANGRIJK DAT WE ZIJN VERHAAL NOOIT VERGETEN. ZEKER MET OOG OP DE TOEKOMST, WANT DE AARDE WARMT OP EN DE ZEESPIEGEL STIJGT. DAT KUN JE HIER ZIEN OP DE WERELDBOL!"
- C LIZ: "HET IS DUS ONTZETTEND BELANGRIJK DAT OVERAL TER WERELD DORPEN EN STEDEN BESCHERMD WORDEN TEGEN HET WATER. HIER KUNNEN WE DIT ZELF DOEN DOOR DIJKEN TE BOUWEN!"
- D LIZ: "WIST JIJ DAT ER DAGELIJKS OVERSTROMINGEN PLAATSVINDEN? IN DIT TWITTERBERICHT STAAT DAT ER GISTEREN ERGENS IN AZIË EEN STUK LAND IS OVERSTROOMD. DAT HEB IK HELEMAAL NIET GEZIEN OP HET JOURNAAL."
- E BO: "STEL JE VOOR DAT HET WATER HIER WEER ZOU STIJGEN, NET ALS IN 1953. HIER ZIE JE BEELDEN VAN DE WATERSNOODRAMP. MIJN OPA HEEFT TOEN GEHOLPEN OM HET WATER TEGEN TE HOUDEN IN COLIJNSPLAAT."
- F BO: "DAT WIST IK NIET, MAAR HIER IN VIETNAM LIGT DE MEKONGDELTA. DAAR BEN IK IN DE ZOMER OP VAKANTIE GEWEEST. DE BODEM VERZAKT EN HET WATER STIJGT IN DAT GEBIED... DAT IS WEL ERG VOOR DE LOKALE BEVOLKING."

EXTRA OPDRACHTEN:

WIL JE NOG MEER LEREN OVER DE WATERSNOODRAMP? MAAK DAN DE EXTRA OPDRACHTEN.

BIJ DEZE VRAGEN HOREN VIDEO'S EN EXTRA INFORMATIE. DIT IS TE VINDEN OP
WWW.WATERSNOODMUSEUM.NL/ALS-HET-WATER-KOMT-VOOR-12-JAAR-EN-OUDER

In het museum heb je een boot gezien. Je weet nu dat na de Rampnacht veel mensen met zo'n boot werden gered. Ook Wim Schot redde op deze manier veel mensen van de daken. Hoe dat ging vertelt hij in het filmpje.

1

WAT WAS DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIE VAN DE GEREDDE MAN VAN HET 'VERKEERDE' KOFFERTJE?

Zijn leven is belangrijker dan het koffertje met geld.

Heb je de noodzender in het museum ontdekt? Peter Hossfeld maakte deze radio alleen met wat losse onderdelen die tijdens de Ramp beschikbaar waren.

2

MET WIE MAAKTE HOSSFELD ALLEMAAL CONTACT VIA DE NOODZENDER? NOEM DRIE PERSONEN OF ORGANISATIES.

1. Overheid
2. Schepen
3. Vliegtuigen

Herdenken van een ramp kan op verschillende manieren. In het museum kwam je verschillende monumenten tegen.

3

WAAR EN OP WELKE MANIER WORDT DE WATERSNOODRAMP VAN 1953 BIJ JOU IN DE BUURT HERDACHT? DAT KAN EEN MONUMENT ZIJN, MAAR OOK EEN JAARLIJKSE HERDENKING.

Eigen antwoord

Was jij ook onder de indruk dat zoveel landen hulpgoederen gaven aan het rampgebied? Al die spullen moesten worden gesorteerd. Annie was negentien en zat in Den Haag op school. Het Rode Kruis vroeg aan haar klas om kleding te sorteren voor de overstroomde gebieden. Annie vertelt hoe dat was.

4

STEL JE BENT ALLES VERLOREN TIJDENS DE RAMP. WELKE VIJF HULPGOEDEREN DENK JIJ HET MEESTE NODIG TE HEBBEN?

Eigen antwoord

Zinkstukken werden gemaakt om de bodem van een dijk te verstevigen en werden met zware stenen naar de bodem afgezonken. Daan van Eugen hielp tijdens zijn studie mee met het maken van de zinkstukken. Hoe dat ging vertelt hij in het filmpje.

5

WAT VOND DAAN EEN EMOTIONEEL MOMENT? EN WAAROM JUIST DIT MOMENT, DENK JIJ?

Het blazen van de boten na de sluiting van een dijkgat.

6

STEL DAT ER EEN OVERSTROMING PLAATSVINDT, HOE HOOG KOMT HET WATER DAN IN JOUW HUIS?

Het antwoord is afhankelijk van je eigen woonplaats.

7

In het museum zag je welke mensen ervoor zorgen dat je voeten droog blijven. Één van die mensen is de watergezant. Benieuwd wat het werk van een watergezant betekent? Bekijk het filmpje van Henk Ovink.

WATERBEWUSTZIJN BETEKENT DAT JE WEET DAT WE GOED MOETEN ZORGEN VOOR ONS WATER. WE HEBBEN WATER NODIG, MAAR HET KAN BIJVOORBEELD OOK ZORGEN VOOR OVERSTROMINGEN. WAT ZOU JIJ DOEN ALS JIJ EEN WATERGEZANT WAS? HOE ZOU JIJ ZORGEN VOOR WATERBEWUSTZIJN?

Eigen antwoord

8

Klimaatboodschappen

BEDENK WELKE KLIMAATBOODSCHAP JIJ DE WERELD IN ZOU WILLEN STUREN. OP WELKE MANIER ZOU JE DIE BOODSCHAP KENBAAR WILLEN MAKEN?

Eigen antwoord

9

Jongeren in actie – A

WAT IS VOLGENS RUTGER VAN DEN BERG, ONDERZOEKER JONGEREN EN TRENDS, DE KERN VAN GRETA'S BOODSCHAP OVER KLIMAATVERANDERING?

Dat jongeren nog niet de kennis, middelen en macht hebben om iets te veranderen op dit belangrijke thema. Dat moeten de volwassenen doen.

Jongeren in actie – B

ZOEK OP INTERNET NAAR HAAR SPEECH. WAT VIND JE VAN DEZE SPEECH?

Eigen antwoord

EN WAT IS JOUW MENING?

Eigen antwoord

BENIEUWD HOE GOED JIJ DE VRAGEN HEBT BEANTWOORD?

GA NAAR WWW.WATERSNOODMUSEUM.NL/ALS-HET-WATER-KOMT-VOOR-12-JAAR-EN-OUDE EN CHECK JE ANTWOORDEN.